

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 6 kron, za pol leta 3 krone in za četrt leta 1 krono 50 vin., — po pošti prejemane pa za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vin., za četrt leta 1 krona 80 vin. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 80 vin. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 16 vin., za dvakrat 24 vin., za trikrat 30 vin. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 14. marcija 1902.

Politični oddelek.

„Izumiranje Slovencev“.

„St. Peterburgskie Vedomosti“ so te dni priobčile članek, v katerem govore kar naravnost o izumiranju Slovencev.

Smo-li res že tako daleč, da je opravičeno govoriti o naši narodni smrti?

Če premotrimo resno in objektivno naš položaj, moramo sicer reči, da tako daleč pač še nismo, da bi se moglo govoriti o izumiranju našega naroda, res pa je, da je naš položaj jako kritičen, tako kritičen, da postane ginevanje našega naroda v bližnji bodočnosti lahko aktuvelno.

Pri razmišljanju o našem narodnem položaju moramo vedno imeti pred očmi dejstvo, da nas je po številu jako malo. Vseh Slovencev nas je komaj za jedno londonsko predmestje, a ta naša malostevilnost zahteva, ako hočemo ohraniti svojo narodno individualnost, od nas veliko več, kakor od drugih narodov.

Jedno je gotovo: Odločitev v borbi za naš narodni obstanek je odvisna od moči naše narodne zavednosti, od narodove nravnosti in gospodarske krepkosti.

Žal, da se mi v nobenem teh ozirov nismo povzpeli tako visoko, da bi mogli z zaupanjem gledati v prihodnost; nasprotno, razmere so v vseh teh ozirih jako neugodne.

Govori se mnogo o naši narodni zavednosti. V obrambo naše individualnosti bi bilo potrebno, da smo v narodnem oziru še veliko zavednejši, kakor naši sosedje, v resnici pa se Lahom in Nemcem še od daleč ne moremo primerjati. Resnične zavednosti je nekaj mej srednjim stanom in mej boljšimi kmeti,

masa naroda pa je postala skoro popolnoma indifrentna. Res je, da od mase naroda, ki se težko bori za vsakdanji kruh, ni mogoče pričakovati posebne vneme za stvari, ki se ji zde zgolj idealnega pomena, ali pričakovati bi bilo vsaj nekaj moškega ponosa in nekaj ljubezni za besedo materino. Pa še tega ni dosti, o kakem narodnem fanatizmu pa še govora ni. To je kruta istina, ki se da lahko s tisoči izgledi navesti. Najbolje jo ilustruje dejstvo, kako po nekod prehajajo ljudje iz jednega tabora v drugi. Taki možje, ki so na Koroškem bili pred desetimi leti še navdušeni Slovenci, so pri zadnjih volilvah glasovali za nemške nacijonalce. Tudi na Štajerskem se to ponekod opazuje, kakor tudi v Istri in v tržaški okolici in kdor pozna našega gorenjskega kmeta, tisti ve, da bi se tudi tu zgodili taki slučaji, če bi tako nanesla prilika.

Zaostali smo v narodni zavednosti, da je groza. Pa tudi v nravnem oziru je vedno slabeje. Sodne obravnave kažejo, kako ljudstvo nraвно propada vsled strašnega alkoholizma in kako tudi telesno nazaduje. V tem oziru je povsod jednako; najslabše je menda še v Slovenskih goricah mej viničarskim proletarijatom in v Istri. Imeli smo priliko govoriti z različnimi duhovniki, ki so ljudstvo spoznali v spovednici, in ti so nam odkrito priznali, da se je v našem ljudstvu začelo tako moralno propadanje, da še pojma nima, kdor ni spovednik.

V gospodarskem oziru pa je naše nazadovanje celo občutljivo. Kmetijstvo je popolnoma pasivno. Veleposestniki razkosavajo svoja posestva, kajžarji in kmetijski delavci beže trumoma v Ameriko, v Nemčijo in v druge kraje. V Köflachu, v Eisenerzu, v Ljubnu, v Judenburgu, v Fohnsdorfu je že več Slovencev kot Nemcev, seveda se Slovenci kar čez noč germanizirajo. Tudi v raznih ogrskih rudnikih je vse polno naših ljudi, koliko pa jih gre v Ameriko, se ne da preračunati. Ljudje puste hišo in posestvo

propasti in gredo po svetu. Naj si tudi pošljejo nekaj denarja domov, to ni nič v primeri s tem, kolikor so ponesli seboj. Računa se povprek, da tisti ki se izselijo, poneso na leto seboj za 100.000 kron več, kakor pride iz Amerike denarja domov. Tako izgublja narod ne le na številu ampak tudi na premoženju, sicer je pa vsled pasivnosti vseh kmetij prav gotovo, da pride dan, ko bodo izkrvavele.

Kmetijski stan torej gineva, srednji stan pa se gospodarski nikakor ne razvija. Abstohirajmo od Kranjske. Tu je naravno, da Nemci pojemajo, ker je priseljevanje večinoma nehalo izumši Gorenjska, sami iz sebe pa se Nemci ne morejo pomnoževati. Toda zunaj Kranjske ni opazovati skoro nič napredka. Skoro povsod se je nemški in laški srednji stan tekom zadnjih dvajset let bolj pomnožil, kakor slovenski. Industrija je vsa v tujih rokah, tudi na Kranjskem, Štajerskem, Koroškem in Primorskem pa je večinoma tudi obrtnija in trgovina nemška in laška.

Z ozirom na naraščanje gospodarske moči Nemcev in Lahov se mora reči, da je bilo naše napredovanje premajhno, da ni v razmerju z napredovanjem naših narodnih nasprotnikov in da smo torej prav za prav tudi na tem polju nazadovali.

Tak je dejanski naš položaj. Vesel pač ni in če pojde tako naprej, pride kmalu čas, ko se bo res smelo govoriti o izumiranju Slovencev.

Tolažilno je jedino to, da se te naše razmere še dajo zboljšati, da ni še vse izgubljeno. Kaj pa bi bilo v tem oziru storiti, o tem izpregovorimo o drugi priliki. —š.

Gospodarsko nazadovanje v Bosni in Hercegovini.

Kallayjeva vlada si na vse načine prizadeva, utajiti nezadovoljstvo v Bosni in Hercegovini, pri čemer ga podpirajo tudi oficijalni organi na Dunaju. Vpliv tega skupnega aparata je, da se na Dunaj in v javnost sploh le malo izve o resničnem položaju v okupacijski pokrajini. Saj niti ljudskim deputacijam ni mogoče razložiti svojega gorja na najvišjem mestu.

Vsako tozadevno gibanje se proglasi revolucijonarnim. Kallay ne trpi v svojem področju drugega političnega naziranja, kakor ono, ki ga sugerirajo njegovi organi.

Ali pa ima prebivalstvo Bosne in Hercegovine res vzrokov, biti s sedanjo upravo nezadovoljno ter hvaliti prejšno turško vlado? Ti stvari so, ki tako nezadovoljnost opravičujejo. Kallay noče upoštevati individualnosti domačinov glede varstva in jezika ter povsod protežira nemški kapital in nemško kulturo. Izseljevanje mohamedanov se neprestano množi, kar je zopet posledica brezštevilnih eksekucij.

Pred okupacijo niso poznali v Bosni in Hercegovini javnih eksekucij zemljišč, še-le odkar se je tudi v teh deželah upeljal „moderni“ kataster z zemljiščnimi knjigami, množijo se javne prodaje uprav grozovito. Vsaki teden prinaša organ bosansko-hercegovske vlade po trikrat zaznamek javnih eksekucij, a to dostikrat na dveh polnih straneh. Takih eksekucij se tedaj sme računati na leto do 1500, s čemer je povedano, da se ravno toliko rodbin požene vsako leto s podedovane zemlje.

Po zadnjem štetju je v Bosni in Hercegovini 115.375 takih posestev, ki se smejo obdolžiti. Če primerjamo to število z vsakoletnimi eksekucijami, vidimo, da pride na leto 1.24 % vseh posestnikov na boben.

Zelo značilno je, da zadene največ eksekucij mohamedane, na pr. leta 1895. celih 35 %. Ali je potem okupacijski vladi še treba iskati drugih vzrokov za množeco se izseljevanje mohamedanov.

Največ eksekucij — 33 % — se izvrši na priganjanje bosansko-hercegovske „priv. deželne banke“, potem se zelo pogosto oglašajo „b. h. hipotečna banka“, nič manj siromakov pa imajo na vesti židovski upniki.

Čestokrat se izvršijo eksekucije zaradi dolga 15—20 gld., a na več se pogosto ne ceni cela bajta obupanega dolžnika. S tem zneskom pa se potem jedva pokrijejo inseratni stroški pri razglasu eksekucije v vladnem listu.

O „blagostanju“ v Bosni in Hercegovini govori pač najjasneje dejstvo, da je v glavnem mestu Sarajevu okoli 400 hišnih posestnikov, katerim mora „javna milosrčnost“ skrbeti po zimi za kurjavo, a v Mostaru mora celo občina takim purgarjem popravljati na lastne stroške hiše, ker so njihovi prebivalci sicer v vedni nevarnosti, da jih podrtije ne podkopljejo.

Tako izgleda gospodarski napredek v Bosni in Hercegovini po 20letnem osrečevanju.

Politični pregled.

Državni zbor. — Specijalna razprava o proračunu leze po polževo, vrh tega pa jo zadržujejo še vsakovrstne druge stvari. Tako je imela zbornica zaradi izjemnega stanja v Trstu dolge in burne razprave. Seveda so bile vladne odredbe vse odobrene. Ministrski predsednik je posegel v razpravo z jako rezkim govorom, češ, da v Trstu še sedaj ni miru in da se izjemne naredbe ne odpravijo, dokler se mir popolnoma ne povrne. Razprava o proračunu ministrstva notranjih del je končana in se sedaj obravnava o proračunu domobranskega ministrstva. V debati o ministrstvu notranjih del je imel Körber jako lep govor o uradniški nepristranosti v narodnem in političnem oziru, vendar je ves svet prepričan, da ostanejo Körberjeve besede vsaj kar se tiče nemških in laških uradnikov le teorija. Viharno debato je provzročil Chocov nujni predlog zastran vsakovrstnih krutosti in krivičnosti v armadi. Odobren je bil budgetni provizorij, ki ga je vlada zahtevala za meseca april in maj, ker sodi, da proračun ne bo prej dognan. Pred Veliko nočjo pride še na vrsto proračun naučnega ministrstva. Tu se vname zaradi Celja velika debata.